

PRÒLEG

L'any 1836 naixia a la ciutat de València qui havia d'ésser la figura primordial de la poesia moderna valenciana: Teodor Llorente i Olivares. Feia poc que Aribau havia donat a conèixer la seua "Oda a Barcelona". A València es publicava "El Mole", periòdic redactat en un llenguatge vulgaríssim. Era l'època de "Lo Gaiter del Llobregat" a Barcelona i de Josep Bernat i Baldoví a València, que era festiu, satíric i lleuger. Quan Llorente tenia uns dos anys Tomàs Villarroya escriví, segons la seua mateixa expressió,

"En l'oblidada llengua dels meus avis
més dolça que la mel..."

Aquestes escases, esparses i minses manifestacions no arribaren a impressionar el nen Llorente. Fón més avant, quan la joventut li feia complir vint-i-un anys, o siga en 1857, quan sentí la necessitat de fer versos valencians. Ell mateix ho deixà escrit: "La idea de versificar en valencià me la inspirà la lectura del "Gaiter del Llobregat", del Sr. Rubió i Ors; estos foren els primers versos catalans que coneguí i quedí tan encisat d'aquella nova parla poètica, que ja mai no poguí traure-me-la del cap."

Un any després arribava a la ciutat de València Marian Aguiló, com a Director de la Biblioteca Universitària, i veges per on aquell encís que produí la poesia catalana en el sentiment del jove poeta, s'arrela més i més; i al caliu de l'Aguiló, aquella inclinació creix esponerosa i el literat es transforma poc a poc en una glòria de les lletres valencianes, i l'home passa a ésser el patriarca del renaixement literari de València.

Teodor Llorente escriví poesies originals en castellà i, a més a més, traduí Víctor Hugo, i Lamartine, i Schiller, i Goethe, en aquest idioma; però això no compta sinó quan es prova el seu romanticisme i la seua cultura. Llorente és gran, és nostre i és europeu, quan composa la tendríssima "Cançoneta amorosa", les sentimentals "Cartes de Soldat" i la majestuosa i simbòlica "Barraca" què, i siga dit en honor del Mestre —segons el finíssim escriptor Carles Soldevila, encara no ha estat superada per la imaginació valenciana contemporània.

Teodor Llorente, amb Constantí Llombart, Vicent Wenceslau Querol, Jacint Labaila i altres poetes, funda "Lo Rat Penat" i restaura els Jocs Florals, entitat i festa anual que encara perduren. Es relaciona amb Mistral i és un dels felibres que amb més ardor pugnarà pel renaixement de les llengües germanes; es relaciona amb els escriptors del Principat i escriu la poesia "València i Barcelona", que Manyé i Flaquer inserí en el seu "Diario"; acudí als Jocs Florals barcelonins...

Teodor Llorente sentí el recobriment literari valencià; sabé que la unitat de l'idioma es troba en els diversos parlars catalans; sabia i defensava que el parlar valencià no és altre sinó una branca de la llengua catalana. "Enllà de l'Ebre parlen la nostra mateixa llengua", afirmava en una interessant polèmica que sobre llenguatge es produí a València l'any 1908.

Fundat "Lo Rat Penat", instituïts els Jocs Florals, publicat el "Llibret de Versos" de Llorente, la renai-

xença estava posada en marxa. "Llorente —com diu l'erudit Almela i Vives— que fruïa gran consideració social, causà positiu benefici a la literatura valenciana pel sol fet de cultivar-la, puix que atragué vers ella la simpatia o la curiositat de gents que, de no mediar aquesta circumstància, no haguera sentit eixa curiositat o eixa simpatia. A més a més escriví un valencià dolç i graciós, i que, no obstant, li permeté assolir altes esferes de lirisme i arribar al poble, segons demostra la popularitat de la seua poesia "La barraca".

La lira llorentina tingué més d'una corda. Poeta flouresc per excel·lència, polsà l'amatòria, la patriòtica i la religiosa, i en totes tres és ben dolç i ben suau. Es tendre i sonor i s'inspirà en els records històrics, en el paisatge i en els sentiments per cantar, naturalment, la "simbòlica figura d'Amor, Pàtria i Fe".

"Oh, cordes de mon arpa,
iguals i diferents!
Vos acordà el gran Mestre.
;Soneu juntes, soneu!"

escriví, i aquesta declaració resumix la seua obra poètica continguda, en part, en el "Llibret de Versos" i en part també en el "Nou Llibret de Versos". A més a més, "L'Avenç" li publicà en 1906, en un volum de cent pàgines, una selecció de les seues poesies sota el títol de "Poesies Triades", i això mateix féu la "Lectura Popular", dedicant-li el número 13 del seu primer volum. L'Any 1936, amb motiu del centenari de la naixença del poeta, l'Establiment Tipogràfic F. Doménech publicà un volum de 432 pàgines titulat "Poesies Valencianes", on s'hi conté tota la producció poètica llorentina "amb una nova part de poesies no compregudes —diu— en anteriors edicions", edició que ens ha servit per a compondre la present ANTOLOGIA, si bé hem consultat altres edicions.

València ha honorat el seu Poeta. El va coronar en vida amb la branca de llorer, ornant la seua testa

envellida —1909— i li ha dedicat, després de mort, una plaça i li ha erigit un monument. Barcelona així mateix, ha posat un bust del nostre poeta en un dels millors jardins de la urbs.

Llorente, a més a més de poeta, fón un gran periodista. Fundà i dirigí fins a la mort el diari de València "Las Provincias" i, des del quotidià, el renaiement literari valencià va tindre un defensor, fent possible l'estat actual de la nostra literatura. Un altre aspecte de la personalitat llorentina és el d'historiador. Teodor Llorente, portat pel seu amor a la terra que el féu nàixer, escriví una obra, "València" titulada, dos grossos volums d'història nostrada que cal consultar sovint.

Aquest és, a grans trets, el més gran poeta valencià de la Renaixença, mort en 1911, als 75 anys. Ell marca una fita a València com Verdaguer la marca a Catalunya. "Res no fa —com diu Perés en el pròleg al volum "Poesies Triades" de l'Avenç— que la musa de Llorente no puga presentar-nos grans poemes en què les dimensions i el sostingut de la volada lírica s'imposen tant com el valor real dels versos; en el camp de la poesia sempre ha hagut flors que, encara que semblen més modestes que altres, encisen els ulls per l'art amb què foren combinades ses línies, per l'esclat dels seus colors, pel fresc i suau perfum, fill de la terra, que escampen arreu i aixequen fins el cel un amorós present."

I ara vogueu si aquestes flors no són ben bé filles de la ubèrrima horta valenciana, del cobalt del cel i de la mar blava, argent, verda...

Davant ja d'una Antologia llorentina, potser algú dirà que Llorente s'ha de llegir complet, que tots els poetes i que tots els literats s'han de llegir en les seues obres completes. És cert. No res millor que això, perquè una lectura fragmentària no pot donar mai una

idea completa d'un autor. Però donat el fet de l'existència de tantes antologies com hi ha als mercats dels llibres, alguna raó de força deu haver a favor d'elles. Nosaltres aportaríem la següent a més de totes les que hagen estat exposades: Tota lectura de les obres completes d'un autor és la suma d'una sèrie de lectures fragmentàries. I que el lector, davant d'una edició d'obres completes sempre té la llibertat de triar, ço és de fer una lectura fragmentària, antològica.

Si aquests criteris poden tindre alguna virtut, una antologia llorentina serà útil, sobretot, si té alguna extensió, si pretén, i ho aconsegueix, donar a conèixer tots els aspectes més remarcables del poeta.

En veritat, tota antologia respon a un punt de mira personal: el del senyor que la fa. Tant és així, que si un editor encarregara a distints crítics —triar obres d'art és un acte crític— una antologia de Llorente, posem per cas, puix que de Llorente tractem, les antologies serien diferents encara que s'hagueren atés al criteri manifestat per l'editor.

Açò que diem és tant una justificació com un aclariment d'idees posat, que anem a donar tot seguit la nostra tria de les poesies de Llorente que formen les pàgines antològiques segons el nostre criteri personal.

Després de les diverses lectures del volum "Poesies Valencianes" que havem fet per motius monogràfics distints, hem arribat a la conclusió que estarien convenientment representades en les composicions que segueixen les tres cordes —Fe, Pàtria i Amor— de la ja tòpica lira llorentina i, a més a més, aquell aspecte de la poesia popular que el Poeta va tindre interès a remarcar que també cultivava.

★ ★

La present ANTOLOGIA LLORENTINA no és solament una tria, una selecció, sinó que és, al mateix temps, una transcripció. En primer lloc cal dir

que totes les edicions llorentines anteriors a l'actual han estat fetes amb l'ortografia de la Renaixença—inclusa l'edició de 1936—, època en que encara no havia un criteri ortogràfic únic en ús sinó múltiples criteris, tots de tipus personal; època titulada d'anarquia ortogràfica. S'aconseguí la unificació en adoptar la totalitat d'escriptors i d'entitats culturals valencianes les normes ortogràfiques de 1932.

Calia, donçs, que Llorente es llegira amb ortografia normal. Poeta que ha estat i que estarà molt llegit no pot posar-se a les mans dels lectors d'avui amb grafies pertorbadores. A més a més, a l'època de Llorente el nostre llenguatge no estava tan treballat, tan estudiat i polit com avui, i encara que ell fón qui tingué més bon valencià, puix que, per més d'un motiu era el Mestre, les seues poesies contenen alguns forasterismes propis del temps i que el mateix Poeta haguera depurat si vivira ara. En el capítol de Notes, a la fi del volum, trobarà el lector alguns aclariments. Hem deixat que el metre, el ritme i la rima siguen, en la transcripció, els mateixos que en les poesies originals.

Els nostres punts de mira no és obra singular: la reedició dels clàssics i la de les Obres de Verdaguer, Maragall, Costa i Llobera, Guimerà, per exemple, sens ho abonen. És l'única manera de poder posar a les mans dels lectors d'ara els autors més o menys antics.

CARLES SALVADOR

València, 1946.